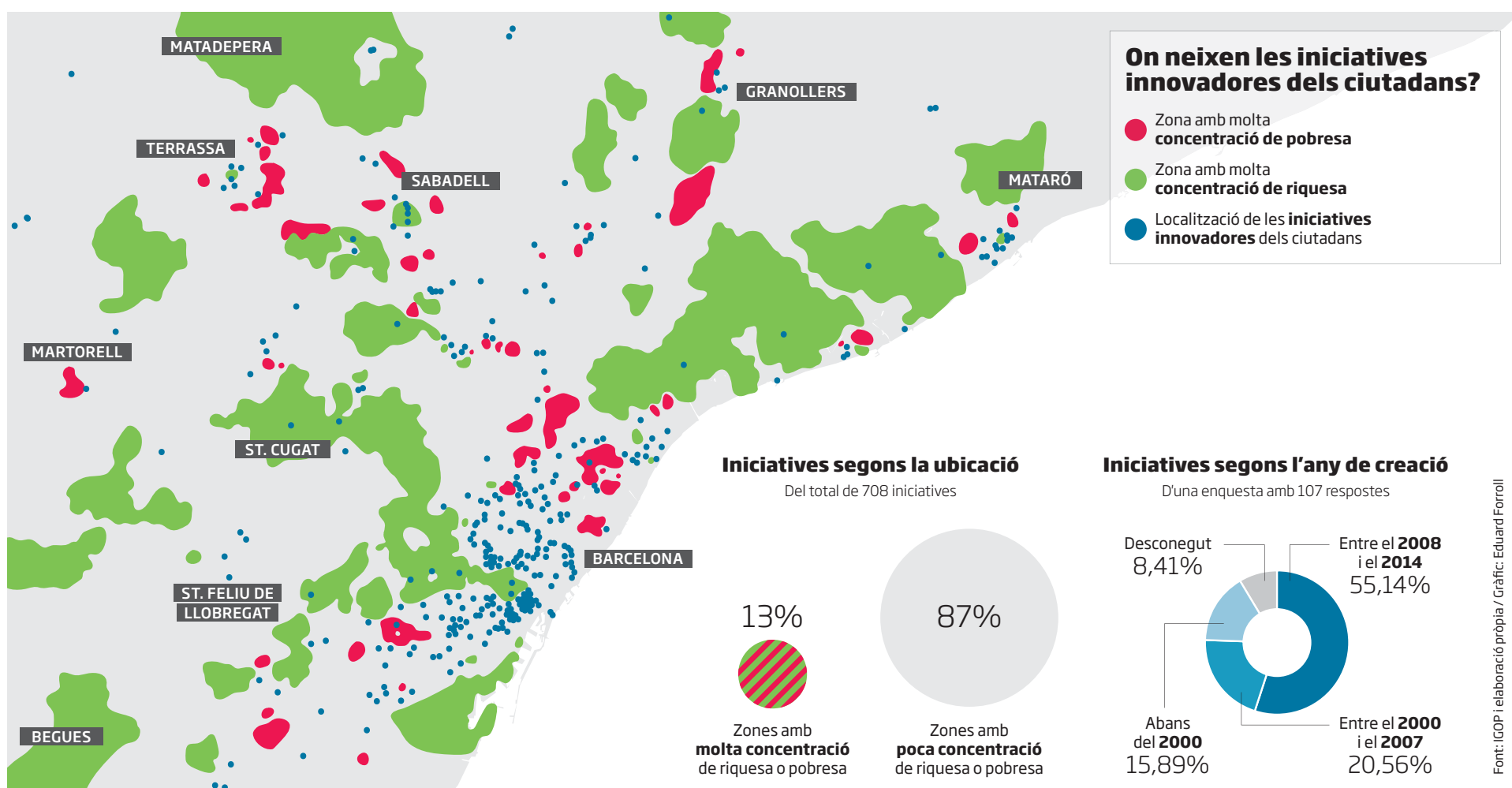

Societat

ARA DATA

Les respostes a la crisi també van per barris

Les iniciatives d'autogestió ciutadana, com els bancs del temps, es concentren en zones de classe mitjana

AURI GARCIA MORERA
BARCELONA

El nivell d'ingressos dels ciutadans és desigual en el territori, amb unes diferències importants entre municipis de la rodalia de Barcelona, i el factor que hi està més vinculat és el preu de l'habitatge, que segueix una distribució territorial molt semblant. Un altre fenomen, la resposta ciutadana a la crisi, també ha sigut desigual en el territori. Les iniciatives innovadores, com els bancs del temps, s'han concentrat als barris de classe mitjana i no als més desfavorits, on podrien haver tingut un impacte més gran.

Dinàmiques independents

La innovació apareix sobretot a les zones ni riques ni pobres

Un estudi de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la UAB ha recopilat més de 700 exemples d'innovació en solidaritat ciutadana, medi ambient i energia, economia i consum, i espais autogestionats. D'aquests, n'ha enquestat més d'un centenar, i més de la meitat van néi-

xer a partir del 2008. "A Catalunya hi ha una llarga tradició d'autogestió, però en aquests anys hi ha hagut un procés d'expansió i de resignificació, com a resposta a una crisi que no és només econòmica sinó també de models", diu Ismael Blanco, coordinador de la recerca.

Tot i ser una resposta a la crisi, prop del 90% de les iniciatives s'ubiquen en zones ni molt riques ni molt pobres, com Gràcia i Sants, a Barcelona ciutat. "Són barris amb tradició participativa, però també és important el nivell socioeducatiu, que permet que s'interpretin els problemes en clau col·lectiva i que hi hagi recursos per organitzar-se col·lectivament", explica Blanco. Els impulsors de les iniciatives, matisa, "no són classes mitjanes consolidades sinó més aviat els seus fills, que tenen un alt nivell educatiu i recursos per a l'acció col·lectiva però que també viuen en la precarietat".

Identificació amb l'espai
Les possibilitats de participació també marquen el lloc on es viu
Segons destaca el geògraf Oriol Nel·lo, les famílies amb menys re-

Mancança d'iniciatives com les cooperatives no abunden on podrien tenir més impacte

Motius: Barris com Gràcia o Sants concentren la gent amb motivació i formació

curso es concentren en zones on l'habitatge és més assequible perquè no tenen alternativa, però les que tenen més recursos també es concentren i ho fan per elecció. En aquesta elecció hi tenen molta influència les possibilitats de participació ciutadana. "Des de la psicologia de la ciutat plantejem que, com més participació, més identificació amb un espai", explica Pep Vivas, professor de psicologia social de la UOC. "La gent no només tria en funció de la casa, sinó de totes les possibilitats que li ofereix un context urbà", afegeix Vivas.

L'especialista en psicologia social troba lògic, per tant, que sigui als barris de classe mitjana amb més tradició participativa on es concentra la gent amb la motivació i la formació necessàries per impulsar iniciatives innovadores, mentre que als barris desfavorits hi ha menys presència d'aquest fenomen. "És un tema de motivació i de formació de la gent, però també de com aquestes iniciatives poden sortir a la llum pública, perquè en alguns barris hi ha iniciatives però no transcendeixen", matisa Vivas. "Als barris po-

pulars hi ha pràctiques de solidaritat interveïnal més informals que el nostre mapa no aconsegueix identificar", reconeix Blanco.

L'excepció de la PAH

La clau de l'impacte, actuar als barris però també en xarxa

Al marge de la dificultat per recopilar la informació de pràctiques menys organitzades, els investigadors de la UAB volien identificar "iniciatives de cooperació horitzontal per satisfer necessitats compartides que reforcessin l'empoderament i que tinguessin potencial de transformar les relacions de poder". Segons el coordinador de la recerca, les iniciatives per satisfer necessitats bàsiques "no acaben de tenir aquesta vocació transformadora".

L'excepció més important són les assemblees locals de la PAH, que sí que tenen presència als barris més desfavorits, i així ho recull l'estudi de la UAB, i que sí que tenen vocació transformadora. La clau per tenir impacte, opina Blanco, és actuar en diferents àmbits: "Hi ha iniciatives orientades a satisfer unes necessitats concretes en un barri de-

DIFERÈNCIES DE RENDA CRONIFICADES

Segons les dades de renda del 2013 publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya, les desigualtats territorials s'han cronificat després dels anys d'increment per la bombolla immobiliària i la crisi econòmica.

LLOGUERS MOLT MÉS CARS SEGONS EL MUNICIPI

Els catalans poden arribar a pagar fins a 550 euros més de lloguer cada mes en funció del lloc de residència. Des del 2011 els preus s'han reduït arreu del territori. L'única ciutat on han augmentat ha sigut la més cara, Sant Cugat.

terminat que no transcendeixen fora d'aquest territori, i hi ha iniciatives que es mouen en diferents escales, que actuen en el barri però simultàniament en xarxes a un nivell més ampli, com la PAH".

Complement necessari**Les entitats del tercer sector, més repartides al territori**

L'estudi de la UAB també constata que les iniciatives innovadores estan configurant un àmbit d'actuació diferenciat de les entitats del tercer sector social, amb les quals tenen molt poca relació. Oriol Illa, president de la Taula del Tercer Sector, reivindica que "les innovacions moltes vegades han vingut del tercer sector", però també destaca que els dos àmbits "donen cobertura a coses diferents" i que "són complementaris i necessaris tots dos". Subratlla, a més, que "són dos tipus d'actuació que l'administració pública no pot oferir".

També es complementen a escala territorial, ja que als barris més desfavorits, on hi ha menys iniciatives innovadores dels ciutadans, sí que hi són presents les entitats socials. "Les entitats estan bastant repartides i no hi ha cap gran nucli de població en què no tinguin presència", explica Illa. La feina més important que ha fet en els últims anys a les zones més desfavorides, això sí, ha sigut assistir necessitats bàsiques. "També s'ha complementat la feina dels serveis socials, que en molts municipis han anat desbordats", afegeix el president de la Taula del Tercer Sector.

El rol de l'administració
Criteris territorials i incentivar les innovacions dels ciutadans

Els autors de l'estudi de la UAB i els representants de les entitats socials coincideixen a demanar que l'administració pública lideri la reducció de les desigualtats territorials. I malgrat que moltes competències són locals, consideren que per aconseguir aquest objectiu és clau el paper d'institucions supramunicipals, que han d'aplicar criteris territorials. Meritxell Budó, vicepresidenta responsable de l'àrea d'atenció a les persones de la Diputació de Barcelona, assumeix que el sector públic té un paper principal i veu positiu "tenir dades per destinar els recursos allà on són més necessaris".

"Nosaltres distribuïm recursos als ajuntaments, i ja ho fem tenint en compte la població però també les dades socioeconòmiques dels municipis", detalla Budó. Aquests criteris es tindran en compte, per exemple, a l'hora de distribuir els 15 milions d'euros addicionals que acompanyen el seu nou programa d'emergència social. La vicepresidenta de la Diputació també veu positiu incentivar que als barris desfavorits hi hagi més iniciatives innovadores dels ciutadans: "S'han de trobar iniciatives per transformar el model de societat més enllà dels ajuts d'emergència".

Crònica

ROGER DE GRÀCIA
BARCELONA

Quan Bertolt Brecht es preguntava: "Quin delicté és el robatori d'un banc comparat amb el fet de fundar-ne un?" no podia ni arribar a sospitar que molts anys més tard la Josefina en fundaria un que no viuria de la usura sinó de la bona fe.

L'any 1998 la Josefina Altés i altres utòpics es van adonar que el benestar ens havia aïllat. Teníem televisors i cotxes però no parlàvem amb el veí a l'ascensor. Abans, quan no teníem res, ens ajudàvem, m'explica la Josefina, agafàvem una cadira i sèiem a la porta de casa al carrer i xerràvem de tot. I si algú necessitava alguna cosa, un cop de mà amb el nen que plora massa o que li vigiléssim l'arròs, que el deixava al foc mentre cuidava l'àvia malalta, ho fèiem. I llavors es creava un vincle. Una xarxa de confiança. Però després ho vam tenir tot i ho vam perdre tot, perquè ens vam perdre nosaltres i no ens en vam adonar. Teníem tantes coses que no ens ho deixaven veure. I aquí va néixer el banc del temps. Perquè el temps és or. Però això no va d'or ni de temps. Va de persones.

La Josefina Altés, coordinadora del Programa dels Bancs del Temps i membre de l'Associació Salut i Família, va inspirar-se en els grups d'ajuda mútua de les dones italianes i va convèncer les dones catalanes per canviar la relació que teníem entre diners i persones. La Josefina, filla d'anarquistes, creia i encara creu que els bancs poden ser diferents, que les persones podem ser diferents. I encara no ho ha aconseguit perquè els bancs del temps encara no són prou coneguts, però el seu objectiu és el mateix que el d'Edgar S. Cahn quan afirma "quan siguem milers, serem una amenaça". De moment encara ningú pateix que aquesta economia col·laborativa sigui perillosa, però temps al temps. Tot arribarà.

Des del 98 fins ara, els bancs del temps han crescut exponencialment. Amb l'arribada de les xarxes socials, un altre exemple de la necessitat imperiosa que tenim de coneixe'ns més els uns als altres, els bancs del temps s'han disparat. N'hi ha a Barcelona, a Sant Cugat, a Berga, a Màlaga, a Galícia, a tot arreu. I les experiències viscudes sempre són gratificants. En aquesta primera Festa del Temps, amb l'objectiu de convertir els centenars en milers, de fer de la bondat un perill públic que alteri l'ordre establert, els exemples són abundants.

Inspiració
Els bancs del temps tenen l'origen en els grups d'ajuda mútua de dones a Itàlia

Canvis
"Abans, quan no teníem res, ens ajudàvem", explica la Josefina Altés

Abans de perdre la vista la Rosa treballava de perruquera i atrezzista al cinema. Avui ofereix el seu temps a qui vulgui aprendre a fer-se les cremes facials o corporals de manera natural, amb cogombre, amb àloe vera. A canvi necessita que algú li arregli la tele, que li falla molt, o que li cusi, que ella no pot. ¿Però el millor benefici que en treus quin és, Rosa? Les persones, sens dubte, les persones. El temps pot ser or, però un amic és un tresor.

La Neus Grau demana que li arreglin la palmera del seu jardí de Gràcia, massa alta per enfilar-s'hi ella. A canvi ella ofereix puntes de cosir, o cosir a màquina, que la gent no en sap. El Jordi Macià de Berga et pot ajudar a demanar subvencions. A canvi la Roser, de 84 anys, li planxa les camises. La Roser, per la seva banda, demana que li canviïn els quadres de casa, que la fan sentir tan acompanyada. I algú l'hi fa. I la cadena segueix i segueix.

Els temps canvien, els bancs també. Acabarà la primera Festa del Temps i gent nova viurà experiències noves, regalarà i comprarà temps i faran vincles nous i creuran més en els altres. I potser algú els regalarà Brecht i llegiran que un dia va dir que l'home no ha de seguir tal com és, és necessari veure'l també com podria ser i acostumar-se a aquesta nova visió. Potser. Ho veurem d'aquí a un temps. —

Un usuari del Banc del Temps de Barcelona fent un massatge a la resta d'usuaris ahir a la plaça Sòller. CRISTINA CALDERER